

Laboratorieanalyser på legevakt

Her er forslag til basisrepertoar for laboratorieprøver ved norske legevakter. Utstyr for analysene merket med (*) bør finnes i legeveske eller legevaktbil for å kunne utføres under sykebesøk og utrykninger.

Test	Indikasjon	Utfordringer
CRP (*)	Akutfaseprotein som viser inflammasjon. Brukes primært for å styrke eller avkrefte mistanke om bakteriell infeksjon	Stiger 6-12 timer etter start av inflammasjon. Celledød (nekrose) gir økte verdier. Verdien øker derfor mest ved bakterielle infeksjoner med stor vevsskade, men også postoperativt, alle andre inflammasjoner og kreft. Mindre økning ved virusinfeksjoner. Det tas trolig for mange CRP-prøver på legevakt, og indikasjonene bør skjerpes
Hb	Mistanke om anemi (eller pågående blødning)	Høye verdier ved genetiske tilstander og kronisk hypoksemi (kols, røyking). Lav verdi ved anemi. Ved akutt blødning kan verdien være falsk høy.
Glukose (*)	Mistanke om hypo- eller hyperglykemi	Høye verdier hos pasienter med kjent type II-diabetes har sjelden stor klinisk betydning
Urinstrimmel (*)	Mistanke om urinveisinfeksjon, proteinuri eller hematuri	Sensitivitet og spesifisitet avhenger av god prøvetaking. Forurensning vanlig, spesielt kan leukocyt-feltet vise falsk positiv verdi. Poseurin hos små barn gir høy grad av forurensning (falsk positive). Blærepunksjon er gullstandard, men utføres sjelden på legevakt. Kateterisering kan være et alternativ i alle aldre
U-HCG	Graviditet	Påvises i urin fra 1 uke etter implantasjon eller 5 dager før uteblitt menstruasjon, men sensitiviteten er avhengig av konsentrasjonen i urin. Kan være positiv i dager til uker etter abort

Streptokokk A hurtigtest	Sår hals med mistanke om streptokokk-infeksjon	Variierende sensitivitet. Størst nytte ved usikker klinisk vurdering (+/- 50 % sannsynlighet for infeksjon). Bør ikke brukes ved stor eller liten sannsynlighet for sykdom
Mononukleose hurtigtest	Mistanke om mononukleose	Positiv test etter 6-10 dager hos 90 % av pasientene, sikrest i 2-3 sykdomsuke. Hos barn < 4-5 år kan positiv test ikke forventes
Blod i avføring	Mistanke om blødning i mage-tarm-kanalen	Momentant positiv test er vanligvis uttrykk for blødning, mens svakere utslag ofte skyldes feilkilder. Negativ test bør ikke tillegges stor vekt på grunn av lav sensitivitet ved liten blødning

Analyser som kan vurderes i et utvidet repertoar

Test	Indikasjon	Utfordringer
INR	Behandling med warfarin (Marevan®)	Normale og moderat forhøyede verdier utelukker ikke at pasienten kan blø fra skadet vev, svulster o.l.
D-dimer	Mistanke om dyp venetrombose (DVT) eller lungeembolisme	Lav spesifisitet gjør at den primært brukes til å utelukke trombose ved negativt svar og ved lav pretest sannsynlighet. Høy verdi kan skyldes mange tilstander, og testen er lite egnet til å bekrefte sykdom
Cellteller	Måler Hb, LPK med differensialtelling og trombocytter. Mistanke om infeksjon	Kostbar i bruk. LPK stiger litt raskere enn CRP ved infeksjon. Økt lymfocytt-tall ved mononukleose. Ikke dokumentert nytteverdi utover CRP ved akutte infeksjoner
Blodgass	Syre/base status, O ₂ og CO ₂ i arterielt blod	Kostbart apparat. Krever god kompetanse ved prøvetaking og ved vurdering av resultatene. Kan være aktuelt ved lang reisevei til sykehus og ved ØHD-avdeling

Tørrkemiske analyser	Eksempler: ALAT (leverfunksjon), kreatinin (nyrefunksjon), elektrolytter (saltbalansen)	Krever god opplæring. Kan være aktuelt ved lang reisevei til sykehus og ved ØHD-avdeling
----------------------	---	--